

- дослідження сутності та структури науково-технічного потенціалу набуло особливої важливості внаслідок посилення глобальної конкуренції та необхідності вирішення принципово нових завдань;
- для успішного застосування науково-технічної складової потенціалу на практиці необхідним є вивчення ряду методик його оцінки кожна з яких варта практичного застосування, можливий для розгляду варіант їх паралельного застосування або об'єднання окремих інструментаріїв задля вдосконалення процесу дослідження науково-технічного потенціалу підприємства та зростання вірогідності отриманого результату;
- на вітчизняних підприємствах існує ряд проблем стосовно формування та подальшого розвитку науково-технічного потенціалу, що підтверджує потребу підприємств у застосування базових теоретичних положень та методології його оцінки.

Література

1. Войнаренко М. П. Інноваційний потенціал промислових підприємств : сутність, структура, особливості оцінки та перспективи розвитку / М. П. Войнаренко, Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. (Сер. "Економічні науки"). – Хмельницький. – 2008. – № 1, – Т. 2. – С. 7–12.
2. Глушко О. О. Методологічні підходи до управління НДДКР / О. О. Глушко // Вісник Хмельницького національного університету. (Сер. "Економічні науки"). – Хмельницький. – 2006. – № 4. – Т. 2. – С. 150–153.
3. Гончаров Ю. Науковий потенціал як фактор розвитку інноваційно-інвестиційної системи України / Ю. Гончаров, А. Касич // Економіка України : наук.-прак. журнал. – 2007. – № 3. – С. 42–51.
4. Карась Г. П. Удосконалення методики оцінки науково-технічного потенціалу машинобудівних підприємств / Г. П. Карась [Електронний ресурс]. – www.ev.nuos.edu.ua.
5. Мігай Н. Б. Організаційно-економічний механізм підвищення ефективності використання науково-технічного потенціалу машинобудівних підприємств : автореф. дис... канд. екон. наук / Н. Б. Мігай. – Одеса, 2008. – 20 с.
6. Ригайло С. Я. Аналіз кадрової та матеріально-технічної складових науково-технічного потенціалу Західного регіону України / С. Я. Ригайло, О. Д. Зинюк // Регіональна економіка : наук.-прак. журнал. – 2008. – № 4. – С. 215–222.
7. Юхновська Т. М. Національні особливості наукового потенціалу в контексті міжнародних показників / Т. М. Юхновська // Вісник Хмельницького національного університету. (Сер. "Економічні науки"). – Хмельницький. – 2009. – № 5. – Т. 1. – С. 242–245.
8. Якубовський М. Науково-інноваційне забезпечення модернізації української промисловості / М. Якубовський // Економіка України : наук.-прак. журнал. – 2009. – № 10. – С. 4–14.

УДК 330.341.1

Т. В. ГРИНЬКО

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто поняття системи інноваційного розвитку промислових підприємств. Доведено, що інноваційний розвиток, це поступовий процес систематичних якісних перетворень. Визначено методи формування системи управління інноваційним розвитком сучасного виробничого підприємства.

The system of innovative development of industrial enterprises is considered. It is well-proven that innovative development is a gradual process of systematic high-quality transformations. The methods of forming of control system of innovative development of modern productive enterprise are specified.

Обґрунтоване підвищення ролі інновацій для забезпечення конкурентоспроможності зумовлює активізацію інноваційної діяльності підприємств, як найбільш пріоритетного напрямку зміцнення рівня конкурентоспроможності на основі підвищення ефективності виробництва і поліпшення якості продукції і послуг. Цьому відповідає вдосконалення управління інноваційним розвитком. Історично, основи теорії інноваційного розвитку в сучасній економіці були закладені М. Кондратьєвим [1], Й. Шумпетером [2, с. 84–154]. Багато фундаментальних положень інноваційного розвитку успішно розроблялися в рамках економічної теорії, теорії організації, інноваційного менеджменту. Серед них слід зазначити праці великих учених – І. Ансоффа [3], П. Друкера [4], М.І. Туган-Барановського [5] і ін.

У роботах Й. Шумпетера [2], Дж. Кейнса [6], В. Леонтьєва [7] визначений вирішальний чинник економічної динаміки – розвиток, як чинник оновлення, що виявляється у формі сукупності відтворювальних інноваційних циклів, що характеризують технологічні першооснови економіки та економічної діяльності в контексті інноваційного розвитку. На сьогодні відомі різні підходи до визначення інноваційного розвитку в залежності

від використання основоположного критерію, у тому числі: за національною ознакою; спосіб формування і функціонування національної інноваційної системи; сила впливу на трансформацію економічних систем та ін.

Метою статті є визначення поняття системи інноваційного розвитку промислових підприємств, та методи формування системи управління інноваційним розвитком сучасного виробничого підприємства.

Будь-який інноваційний розвиток має схожі риси, основними з яких є інтегровані технології; висока вартість робочої сили; наявність державної політики та законодавства, яке спрямовано на стимулювання інноваційних процесів; використання переважно інтелектуальної праці тощо.

Академіком В.М. Геєцем [8] інноваційний розвиток розглядається як важіль, який принципово змінює економічну організацію суспільства, матеріально-технічну базу виробництва та економіко-господарські функції держави.

За М.Д. Кондратьєвим [1] Інноваційний розвиток – це якісно нові зміни народного господарства, які є схожими з суспільно-економічних стосунків як перманентний процес, ініційований нерівномірністю НТП, який має циклічний об'єктивний характер. І. Шумпетер [2] зазначив, що інноваційний розвиток – це якісно нові зміни господарського кругообігу, викликані підприємницькою ініціативою як нова виробнича функція, яка є економічним зростанням і здійсненням нових комбінацій в народному господарстві, як форма і зміст розвитку.

Залежно від мети інновації націлені на підвищення ефективності виробництва, поліпшення умов праці, підвищення його продуктивності, конкурентоспроможності тощо. Доцільно, на наш погляд, цю характеристику проводити в контексті стратегічних, тактичних чи оперативних цілей.

Крім того, для відображення джерел фінансування важливо класифікувати інновації як венчурні, державні, корпоративні чи змішані. За характером інновацій визначають і тип механізму їх здійснення, а саме одиничні та дифузні. Так, одиничні впроваджуються одним споживачем, а дифузні – на декількох об'єктах.

Відповідно до результатів інноваційної діяльності, інновації доцільно класифікувати як продуктово-технологічні та продуктово-модифіковані. Продуктово-технологічні інновації характеризуються як освоєння нової або радикально вдосконаленої продукції й організації виробництва на базі нового обладнання, технології чи застосування методів виробництва. А продуктово-модифіковані охоплюють упровадження нових чи вдосконалених продуктів, проте на основі старої технології. Як свідчить статистика, у США 1/3 всіх інновацій належить до продуктово-технологічних, а решта – відповідно до продуктово-модифікованих. У Японії спостерігається протилежна тенденція.

До цього часу залишається не розробленим механізм оцінки інноваційного розвитку підприємств, використання якого могло б дати чітку картину про інноваційну діяльність підприємств в регіональному розрізі або по конкретному виду економічної діяльності. Результати такої оцінки необхідні, на наш погляд, перш за все підприємствам для розробки адекватних стратегій свого розвитку, а також органам регіонального управління для розробки політики у сфері інноваційної діяльності. Інноваційний розвиток підприємств найкоректніше розглядати з точки зору еволюційної теорії, адже еволюція є однією з форм розвитку.

Прибічники даної економічної теорії говорять про еволюцію діяльності підприємств, як про еволюцію біологічних систем, тобто під підприємством розуміється деяка “жива” система. Підприємства в процесі взаємодії на ринку виробляють деякий “генофонд” (досвід і навички поведінки), який допомагає “виживати” їм на ринку і в майбутньому. Основним чинником виживання підприємств на ринку на думку основоположника еволюційної економічної теорії Й. Шумпетера є інноваційна активність підприємців [2]. Таким чином, при дослідженні інноваційного розвитку підприємств необхідно враховувати підходи різних економічних теорій. На наш погляд, еволюційний підхід цікавий тим, що він намагається пояснити якісну природу інноваційного розвитку підприємств.

Слід виділити чотири етапи в процесі становлення інноваційного розвитку підприємства (рис. 1).

Враховуючи унікальність і індивідуальність інновацій форми її комерціалізації можуть бути вельми різноманітні. З позицій інноватора, як відзначають автори при всьому різноманітті форм, їх можна звести до двох типів, що передбачають: передачу прав на користування інтелектуальною власністю на основі певних договірних відносин, організацію виробництва продукції і(або) надання послуг, зокрема з утворенням нової юридичної особи або без нього.

Природно можливі найрізноманітніші поєднання. Але в загальному вигляді все зводиться до того, що продається тільки інтелектуальний продукт, що вимагає матеріалізації надалі, або ж інновація, вже реалізована в якомусь продукті (товарі, послугі).

Процес оцінки економічної ефективності інвестицій здійснюється в три етапи. На першому – слід визначитись з видом і джерелом фінансування інвестицій, ефективність яких треба розрахувати. На другому необхідно уявити з якою метою потрібно оцінити ефективність інвестицій. В залежності від результату першого і другого етапу треба вибрати найбільш раціональні методи економічної ефективності інвестицій.

На результативність виробничо-комерційної діяльності будь-якого підприємства істотний вплив роблять управління процесом функціонування і організаційна структура, в рамках якої цей процес здійснюється. Ця проблема вельми багатогранна. Обрана структура дозволяє забезпечити підприємству або компанії повну зайнятість персоналу, гнучкість у використанні ресурсів і відповідність вимогам ринку. Таким чином, ми неминуче приходимо до необхідності більшої або меншої реорганізації системи управління інноваційною діяльністю підприємства.

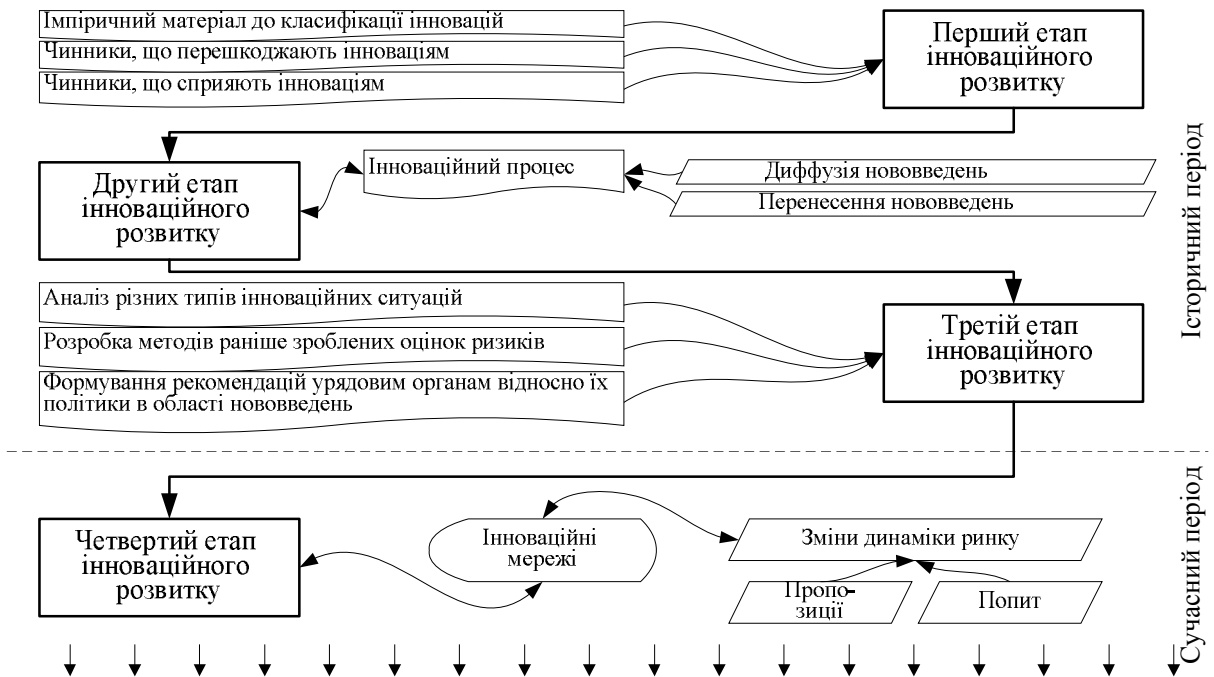

Рис. 1. Етапи інноваційного розвитку

Зараз менеджер вимушений діяти в рамках організаційної структури, абсолютно не пристосованої до інноваційної діяльності. Управляти такою діяльністю значно складніше, ніж поточним виробництвом, що повторюється. Для ухвалення обґрунтованих і оперативних рішень керівництву часто необхідно в короткі терміни прорахувати і порівняти декілька варіантів планів. Теорія провідних учених світу щодо інноваційної діяльності згрупована в табл. 1.

Так, у управлінні інноваційним розвитком промисловості України доцільно виділити наступні рівні даного процесу (рис. 2): пряма державна дія, до якої відносяться пряма фінансова підтримка процесів інноваційного розвитку промисловості України, нормативно-правові заходи; важелі непрямого регулювання процесів інноваційного розвитку – організаційні заходи.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика деяких поглядів на інноваційний розвиток

Дослідник	Основне положення			
	Фаза депресії	Фаза піднесення	Інноваційна активність підприємств	Практичні рекомендації з подолання затяжної економічної депресії
Г. Менш	Відіграє роль генератора умов для появи інновацій	Зменшується інноваційна активність	Підприємства інвестують кошти в нову продукцію на фазі депресії	Пасивне очікування закінчення депресії
К. Фрімен	Зменшує появу інновацій	Зростає інноваційна активність	Підвищена інноваційна активність властива прибутковим підприємствам	Активне стимулювання інновацій
А. Кляйнкнехт	Сприяє впровадженню радикальних продуктивних інновацій завдяки меншому ризику	Сприяє впровадженню поліпшуючих і технологічних інновацій	Схильність до новачків у прибуткових підприємствах невелика	Депресія стимулює активізацію інноваційної діяльності

У літературі можна знайти ряд близьких або споріднених понять: елемент структури управління, ланка управління, відділ органу, що управляє, і тому подібне. Визначення меж даної підсистеми залежить від дробу розчленування на окремі складові всієї управлінської діяльності, від дробу функцій управління. Залежно від розчленованої управлінських функцій елементом системи, що управляє, може виступати вся організація в цілому, відповідний відділ, сектор, група або окремих працівник.

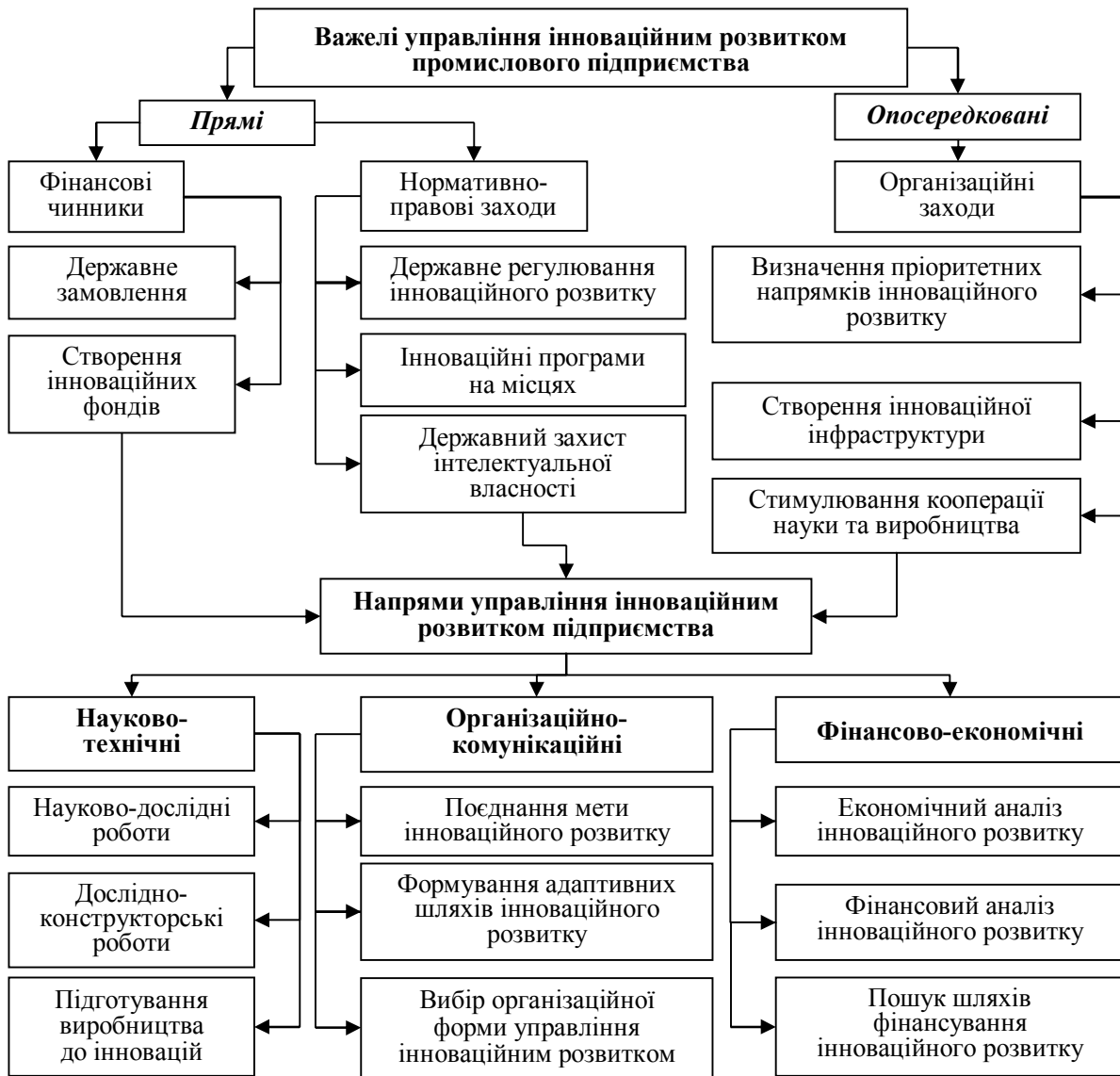

Рис. 2. Структурно-логічна модель управління інноваційним розвитком

Основним чинником, що визначає цілісність елементів, є повнота виконання конкретної щодо самостійної частини управлінської діяльності. Таким чином, елементарна структура управління знаходиться залежно від дробу розчленовування функцій управління у відповідній системі, що управляє. Незавжди відмітити, що розчленовування, починаючи з великих і закінчуючи найменшими організаційними підрозділами, по суті, є розділенням трудових колективів на складові частини аж до окремих працівників.

Звідси витікає, що відношення між елементами структури системи, що управляє, є відносинами між людьми, колективами людей, що реалізують загальний процес управління на загальному об'єкті управління. Це указує на взаємозв'язок управління з виробничими відносинами, точніше кажучи, з широкими суспільними відносинами, що складаються на даному об'єкті і суспільстві в цілому.

Науково-технологічний розвиток ВЕС як закономірний і імовірнісний процес розвитку інновацій в умовах деталізації сфер інноваційного застосування приводить до визначення двох інноваційних "першооснов", навколо яких реалізується вся інноваційна діяльність будь-якої системи, з яких, перша, – "технологічна", заснована на об'єктивній матеріально-організованій формі застосування інновації, а друга – "продуктивна", тобто що є результатом технологічної дії. Таким чином, інноваційний розвиток ВЕС виявляється в появі нових продуктів і розповсюдженні нових технологій, де первинними в ієрархії виникнення та розвитку є технології. Це твердження базується не тільки на очевидній причинно-наслідковій зв'язок, але і на тому, що технологія є ширшим поняттям і включає і продукт, як прямиий результат, що приймає властивості, визначувані технологією. Саме технологічні зрушення спричиняють за собою зникнення не тільки окремих видів продукції, але і цілих галузей, а темпи розвитку визначаються швидкістю і масштабами впровадження нових технологій.

Крім того, інноваційний розвиток стримується відсутністю розробленої методології, методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу ВЕС, не вирішена проблема залучення інтелектуальної власності у

виробничий процес ВЕС. На практиці це приводить до того, що ВЕС не виділяють відповідні ресурси для досягнення інноваційних цілей, формування стратегії інноваційного розвитку і розробки її організаційного механізму. Залишається невирішеною проблема моніторингу інноваційного розвитку ВЕС.

У вітчизняних умовах, на рівні ВЕС, зроблено багато спроб в тому або іншому вигляді здійснювати інноваційну діяльність самостійно, через афілійовані структури, що створюються спеціально для цього, покликані сприяти просуванню і використанню інноваційної продукції. Проводиться діяльність по організації патентно-ліцензійної діяльності, охороні інтелектуальної власності і іншим компонентам, необхідним для комерційного використання інновацій, проте, з причини застарілих підходів до організації інноваційної діяльності позитивних змін у вітчизняних виробничо-економічних системах не спостерігається.

Однієї з найважливіших проблем в інноваційній діяльності ВЕС є проблема управління, яка повинна спиратися на технологічний, кадровий, фінансовий аудит ВЕС, визначення цілей і резервів інноваційного розвитку, маркетингові дослідження по інноваційних товарах або товарах, проведених по інноваційних технологіях, розробки “дерева цілей” підрозділів з урахуванням оргструктури підприємства, програми заходів, цільових установок для підрозділів.

Підсумувавши різні підходи, можна таким чином визначити, що, інновації – це кінцевий результат діяльності з реалізації нового чи вдосконаленого продукту, що реалізується на ринку, нового чи вдосконаленого процесу, що використовується в практичній діяльності.

Література

1. Кондратьев Н. Д. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения / Н. Д. Кондратьев. – М. : Экономика, 2002 – 768 с.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер ; пер. с англ. – М. : Прогрес, 1992. – С. 84–154.
3. Ансофф И. Стратегический менеджмент. Классическое издание / И. Ансофф ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2009. – 344 с.
4. Друкер П. Як забезпечити успіх у бізнесі / П. Друкер. – К. : Україна, 1994. – С. 41.
5. Туган-Барановский М. И. Социальные основы кооперации / М. И. Туган-Барановский. – М. : Экономика, 1989. – 496 с.
6. Кейнс Дж. М. Избранные произведения. / Дж. М. Кейнс ; пер. с англ. – М. : Экономика, 1993. – 543 с.
7. Леонтьев В. Избранные статьи / В. Леонтьев ; пер. с англ. – СПб. : Невское время. 1994. – 368 с.
8. Економіка України : стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Ін-т екон. прогнозів. НАН України, 2003. – 1008 с.

УДК 330.332:338

М. В. ДИХА

Хмельницький національний університет

ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКОЮ (ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ) В КРАЇНАХ СУЧАСНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті висвітлено досвід регулювання економікою в цілому і стосовно інвестиційної діяльності зокрема. Обґрунтовано засоби державного впливу та інструменти активізації інвестиційних ресурсів

The article highlights an experience of economic regulation in general and in relation to investment activity in particular. Facilities of state influence and instruments of activation of investment resources are suggested.

Постановка проблеми. Розвиток економічної думки відбувався паралельно з розвитком цивілізації і особливо активно здійснювався за останні 250 років, коли перед урядами країн в першу чергу західної Європи і США постали питання вирішення проблем соціально-економічного розвитку. Практичними засобами реалізації цих проблем загально визнаним стало нарощування промислового і сільськогосподарського виробництва, надання послуг.

Формування теорії, методології, організації і системи засобів регулювання виробничих процесів пройшло складний історичний процес і кожна школа, її теорія чи концепція, метод аргументації відображали певний ступінь розвитку, цільову орієнтацію.

Аналізуючи зараз ці підходи ми маємо цілий арсенал напрацьованих попередників, оцінюємо їх досконалість, значущість, можливість застосування в умовах ринкового господарювання.

Аналіз досліджень. Економічна теорія регулювання економікою пройшла становлення за наступними стадіями:

– класична – А. Сміт (Великобританія, 1723–1790 рр.), Д. Рікардо (Великобританія, 1772–1823 рр.);